

Projektet och sedan?

Bengt Oldhammer

När medlemmarna i Dalarnas Botaniska Sällskap blir klara med "Projekt Hotade och sällsynta växter i Dalarna", börjar de verkliga problemen!

Som en fortsättning av projektet ska kommuner, skogsvårdsstyrelser m.fl. få information om var de hotade arterna växer och hur de ska skyddas. När ett konkret hot blir aktuellt ska växtplatsen skyddas. Det låter enkelt.

Emellertid kommer den botanist som vill rädda t.ex. en sumpskoglokal, snabbt upptäcka att naturvården idag saknar en fungerande organisation. Det gäller såväl ideell som officiell naturvård. Den som tror att Naturskyddsföreningen i Dalarna är slagkraftig och välorganiserad kommer bli besviken. Allting hänger på nästan överkligt sköra trådar, ofta enskilda människor. Det brukar räcka med att en person blir sjuk eller flyttar från orten, för att hela organisationen, myndigheten eller ett speciellt verksamhetsområde ska upphöra att fungera.

Ett exempel: Pondera att en skyddsvärd växt i en sumpskog mot förmodan upptäcks och några år senare hotas av exploatering. Då krävs att den lokala botanisten eller hans vänner upptäcker hotet. Om hotet upptäcks i tid, ska t.ex. en intresserad myndighetsperson se till att hotet undanröjes. I detta fall tar en entusiastisk skogsvårdskonsulent (!) hand om fallet och försöker finna stöd hos kommunen och länsstyrelsens miljövårdsenhet, eftersom det handlar om en art som han inte har några större biologiska kunskaper om. Kommunen saknar ekolog och befattar sig inte med frågan och naturvårdsenheten är underbemannad. Som tur är lovar representanten för det bolag som äger marken att platsen ska skyddas. En ovanligt bra lösning.

Men, vad händer då denna person på bolaget flyttar, blir sjuk eller har semester? Vad händer när hans information ska gå i flera led till den aktuelle maskinföraren, entreprenören, eller maskinförarens ersättare just den veckan? Eller om det blir ett markägarbyte? Eller vad händer om lokalen trots allt räddas, men hotet återkommer om 10, 30 eller 60 år?

Jo, risken är mycket stor att lokalen förr eller senare förstörs.

Även i framtiden kommer det finnas 1000 bra förklaringar till varför det blev ett "misstag" just i det aktuella fallet.

Den här skissade verkligheten har redan lett till att många värdefulla växtlokaler i Dalarna spolierats . Ännu fler står helt säkert på tur att förstöras. Tänk bara på hur det går när en lokalt engagerad botanist saknas och alla andra är ointresserade av att skydda lokalen, dvs så som det brukar vara.

För att lösa problemen måste dagens organisation på officiell nivå göras om. Den ideella naturvården kan till exempel tipsa om skyddsvärda arter och miljöer, men längre än till en rådgivande funktion får det inte gå. I exemplet med sumpskogslokalen krävs att alla bolag, kommuner och skogsvårdsstyrelsekontor av större storlek måste ha anställda biologer/ekologer. Dessa måste ha fullständig kontroll över alla skyddsvärda objekt (och de är många hundra fler än vad som finns i länsstyrelsens naturvårdsprogram) och en gemensam policy om vad som ska skyddas och på vilket sätt. Bättre information och kalibrering mellan forskare och myndighetspersoner på skogsstyrelse, naturvårdsverk etc är nödvändig. Därutöver krävs att varje avverkning och andra former av exploatering kollas upp i god tid. En fortlöpande finmaskig inventering av naturen är också nödvändig. Den viktigaste åtgärden blir att märka upp växtplatsen i terrängen!

Även om den här skissade resursförstärkningen av duktiga biologer med självkurage och pondus blir verklighet, kommer misstag att göras. Men de blir då undantag och inte som idag, då undantaget är att bra naturvårdshänsyn verkligen tillämpas.

Alla som funderat över hur utarmningen ska stoppas torde komma fram till ungefär ovanstående slutsatser. Att utnyttja den ideella naturvården till att inventera, bevaka och kanske rädda hotade arter och miljöer är i och för sig ett bra alternativ på kort sikt, men i längden absurt. Genom att vara bussiga och sköta naturvården på fritiden binder den ideella naturvården ris åt egen rygg och ger en falsk bild av att naturvården i Sverige fungerar. Frågan är, om det inte är naturvårdens fel att det tas så lite hänsyn i markerna.

Någon kanske invänder och menar att dagens naturvårdare på länsstyrelser och skogsvårdsstyrelser inte kan rädda objekt, när det saknas pengar eller bra lagar. Det är riktigt. Men det är politiska opinionsfrågor, som den ideella naturvården skulle kunna driva hårdare om den inte vore upptagen med att göra myndigheters och markägares jobb.

Bli det ingen resursförstärkning uppstår enligt min bittra erfarenhet en alltmer utbredd resignation. Den ideella naturvården orkar inte "slåss" mot myndigheter, markägare, okunskap och ointresse gång efter annan, år efter år.